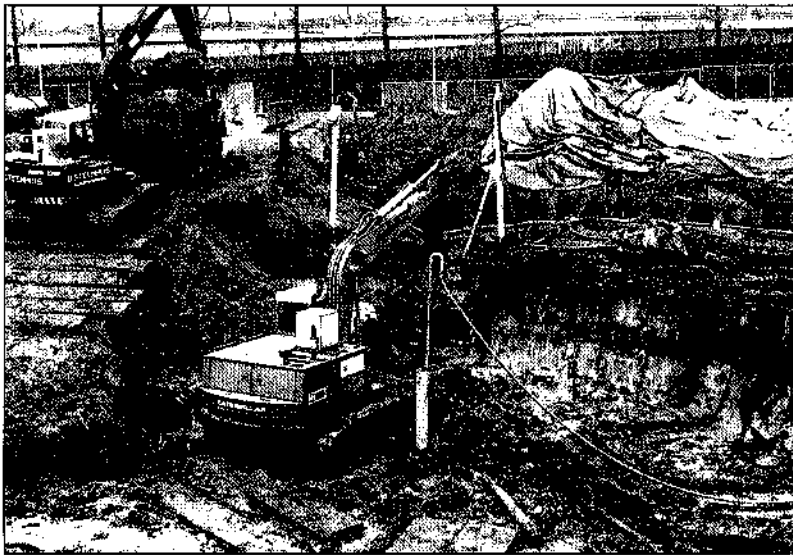

*Bodemsaneren is miljoenenwerk. Daarom worden saneringen altijd intensief voorbereid en begeleid. En daarom is het gek als een sanering die in eerste instantie op zo'n 3 miljoen gulden begroot werd, uiteindelijk bijna het driedubbele gaat kosten, en dan ook nog es niet afge-
maakt wordt. Een dubbelinterview met twee verschillende getuigen: Klaas Bieze, gijfspeurder, en Boudewijn Luyken, Hoofd hoofdafdeling Milieu van de Provinciale Waterstaat Groningen, over het NS-terrein in Groningen.*

Het afgraven van de zwaar vervuilde grond op het NS-terrein; op de voorgrond liggen nog enkele oude heipalen.

De eerste helft van deze eeuw reden er stoomtreinen in het Noorden van het land. De verwarming en de verlichting van die treinen werkten op gas, dat door de Spoorwegen destijds zelf gemaakt werd in eigen gasfabriekjes. Ook in Groningen stond zo'n gasfabriekje, tussen het Emma-viadukt en het rangeerterrein. Toen de elektrificatie eenmaal doorgevoerd was verdween de gasfabriek, net als alle andere grote en kleine gasfabrieken in Nederland. In de jaren '80 moest en zou de PTT in Groningen gevestigd worden en wel in een nieuw te bouwen kantorencomplex naast het station. Iedere belemmering die de PTT zou kunnen aangrijpen om de verhuizing te dwarsbomen diende uit de weg geruimd te worden. Zo ook een mogelijke bodemverontreiniging op de bouwplaats van het PTT-gebouw, het NS-terrein. Gezien de ervaringen elders in Nederland met voormalige gasfabrieksterreinen was een bodemverontrei-

niging waarschijnlijk. Er werd in 1982 een onderzoek gestart. De Heidemij bracht in 1983 rapport uit van haar werkzaamheden: er bleek verontreiniging aanwezig. Men besloot al vrij snel (PTT!) te gaan saneren.

7000 ton chemisch afval

De verontreiniging werd wat precieser in kaart gebracht: wat zit er, en waar zit het? Het ging om zware teer met cyanides en benzeen, op de plaats van de gasfabriek tot op een diepte van 5 meter in de grond aanwezig. Een kleilaag had verdere verspreiding omhoog voorkomen. Dat 'in kaart brengen' gebeurt door hier en daar monsters te nemen. Het laten nemen en analyseren van een monster is echter zo schrikbarend duur dat men probeert het in kaart brengen zo efficiënt en zuinig mogelijk te doen. Het is de kunst om toch een goed beeld van de verontreiniging te krijgen. 'Meestal gaat het goed' zegt Bou-

MEESTAL GAAT HET GOED... BIJ HET NS-TERREIN DUS NIET

Wim van de Pol

dewijn Luyken daarover, 'maar in dit geval hadden we pech'.

Toen in december 1985 de eerste schop de grond in ging rekende men er op dat er 7000 ton zwaar vervuilde grond, chemisch afval dus, opgegraven moest worden en dat er zes weken lang een waterzuiveringsinstallatie zou gaan draaien. De begroting voor het karwei bedroeg f 3,8 miljoen waarin een ruime post onvoorzien.

Een stalen damwand om de verontreiniging heen moest het de saneerders mogelijk maken een voldoende diepe kuil te graven. De damwand reikte tot 11 meter diepte, door de eerste en ook nog door de tweede kleilaag.

Onvoorzien

Boudewijn Luyken: 'Achteraf gezien is het onderzoek te beperkt geweest. Er bleken meer bronnen van verontreiniging te zitten dan aanvankelijk algemeen werd aange-

nomen. Het bleek dat de verontreiniging gaandeweg het afgraven steeds ernstiger werd. We deden een aantal ontdekkingen: er zat nog een teerkelder in de grond, onder het talud van het Emmaviadukt zat nog een benzinekelder en achter op het terrein bleek een oude afvaldump van de gasfabriek aanwezig te zijn. Daarbij komt nog dat één boring toevallig tussen twee zwaar verontreinigde plekken in werd geprikt. De verontreinigde plek had dus een veel groter oppervlak dan uit de rapporten opgemaakt kon worden. Het onderzoeksteam had helemaal geen rekening gehouden met het bestaan van meerdere bronnen van vervuiling op het terrein. Het feit dat er wel meerdere bronnen waren had opvallende gevolgen: toen eenmaal al gravend de onderkant van de damwand bereikt was sijpelde er teer onderdoor de kuil in. Terwijl de damwand geacht werd om de verontreiniging heen te staan bevond zich nu de verontreiniging buiten de damwand.

Maar dat was nog niet alles. De post 'onvoor-zien' zou nog meer onder druk komen te staan. Luyken: 'Op de oude bouwtekeningen van de gasfabriek was aangegeven dat er niet geheid was. Er was 'staal op zand' gebouwd, zonder heipalen. Tijdens de afgraving bleek echter dat er tientallen heipalen in de grond zaten. Die staken dwars door de eerste en ook door de tweede kleilaag heen. We ontdekten dat het teer in een zeer verrassend hoog tempo langs de heipalen omlaag gezakt was. Dat is een fenomeen waar de Heidemij binnenkort een apart rapport over uitbrengt'.

De onverwachte ontdekkingen wekten de ontsteltenis van het saneringsteam. De verontreinigingen waren dus ook door de tweede kleilaag heen omlaag gezakt en bleken in teerbanen omlaag te gaan, de diepe ondergrond in.

Luyken, eindverantwoordelijke voor de bodemsanering bij Provinciale Waterstaat: 'Dan vraag je je af: wat gaat dit kosten? Welk risico hou je als je de sanering stop zet? Als je doorgaat kom je onder de sporen, onder het stationsgebouw en onder het Emmaviadukt. Moeten we nou al ons geld aan dat NS-terrein uitgeven?'

16.000 ton chemisch afval

Er werden nieuwe rapporten geschreven. De kuil naast het Emmaviadukt is inmiddels ruim 11 meter diep, er wordt 16.000 ton chemisch afval afgegraven en het einde van de verontreinigingen is nog niet in zicht. Men heeft ook geen idee hoeveel er nog zit. De waterzuiveringsinstallatie, die voor zes

weken besteld was, draait nu al maanden en pompt nog steeds vuil water op.

Het saneringsteam, waarvoor de directie gevoerd wordt door 'door de wol geverfde wegen-aanleggers en dijkbouwers die dit soort verrossingen niet vaak tegenkomen', glimlacht Luyken, heeft een zware dobber aan het NS-terrein. De stapel rekeningen loopt op tot meer dan het dubbele van de verwachte 3,8 miljoen. Het college van Gedeputeerde Staten is beslist niet blij met zo'n bodemloze put: 'Al gauw vraagt men zich af of er wel goed gewerkt werd door hun mensen' zegt Luyken.

In januari 1987 heeft de sanering mede vanwege de vorst enkele weken stilgelegen. Die tijd werd benut met, zoals Boudewijn Luyken het uitdrukt, 'het maken van een bestuurlijke vertaling van de feiten en het voeren van discussies met GS'.

Tijdens het afgraven controleert een milieukundige of het 'front' van de verontreinigingen al bereikt is.

Nu is een besluit genomen: het is mool geweest, er wordt niet verder gesaneerd. Hoewel in het geheel niet bekend is hoeveel chemisch afval er nog in de diepe ondergrond zit, wordt het afgraven beperkt tot het weghalen van de genoemde 16.000 ton. Volgens Luyken is dat een redelijke oplossing 'omdat de bronnen van vervuiling dan zijn verwijderd, de eerste uitvloeielselen ervan ook, en er geen risico is voor het drinkwater. En bovendien zijn er in deze provincie meer en urgenter, projecten waar het schaarse geld aan besteed moet worden'. Het gat zal opgevuld worden tot de bodem ter plaatse weer in de oude staat hersteld is, met afdekkende kleilagen en al. Ditmaal moeten de kleilagen verontreinigingen tegenhouden die van onder af erdoor zouden kunnen dringen.

Geweten van de bevolking

Al die tijd stond Klaas Bieze, gifspeurder uit

Groningen, met z'n videokamera aan de rand van de kuil. Hij heeft in het verleden in Noorderbreedte ook al eens verslag gedaan van de sanering bij Huizing in Nieuw-Roden, en weet dus waar 'ie over praat. 'Wat doe ik als ik bij zo'n sanering ben: ik let op wát er gedaan wordt, en ik kijk hóe het gebeurt. Deze sanering wordt door de Noord-Nederlandse Wegenbouw Maatschappij uit Loppersum zeer nauwgezet uitgevoerd. Goede technieken, goed materiaal, en wat ook opvalt is dat die mensen zo milieubewust zijn'. Toen er heipalen dwars door de kleilagen bleken te steken stond Klaas Bieze met z'n neus vooraan, 'en ik vroeg mij af: had je dat nou niet van te voren kunnen weten? Ik ben daar zelf mee bezig geweest: rengen, op geen enkele oude kaart zijn palen te ontdekken'. Ook hij realiseerde zich dat de saneringen vele malen zo duur zou gaan worden: 'en dat zie je bij veel saneringen. Het wordt altijd duurder. Pas tijdens het saneren blijkt hoe ernstig de zaak eigenlijk is. We moeten afstappen van dat soort frustrerende begrotingen'. Een andere suggestie is natuurlijk dat er kennelijk een misplaatste zuinigheid heerst tijdens het voorbereiden van een sanering.

'Toen even voor de winter het teer onder de damwand door de kuil in stroomde heb ik bij mezelf gedacht: dit is weggegooid geld. Je merkte dit ook aan de mensen op het project. Ik dacht toen: eigen schuld, dikke bull. Moeten ze maar niet zo zuinig zijn met geld als het op voorsaneringen aankomt. Dat heb je dan van die wetenschappers die beweren dat teer zich niet kan verspreiden. Nu is er een nieuwe damwand geslagen en de teertroep is er uit gehaald. Het doet je dan goed om te zien dat er een zandlaag zit waar geen teer meer uitloopt. Dat is tenminste saneren! Hoe het verder allemaal zal gaan kan ik nu nog niet beoordelen; er moet nog veel worden opgeruimd. Schoon zullen ze het niet krijgen en de waterzuiveringsinstallatie zal nog lang moeten draaien. Maar ik kan wel zeggen, als iemand die er met de neus bovenop staat, dat de vervuiling die blijft zitten geen gevaar voor de volksgezondheid oplevert. Als je echt tot de nullijn wilt gaan dan moet je de halve stad Groningen afbreken. We zullen er mee moeten leren leven'.

Bieze heeft de sanering op video vastgelegd, en zal ook de laatste werkzaamheden, die tot in april duren, verslaan. 'Je staat daar toch een beetje als het geweten van de bevolking' legt hij uit. En of dat geweten er vrede mee zal hebben dat de sanering niet echt afge-maakt zal worden, is nog niet duidelijk. ●

De videoband over de sanering van het NS-terrein is te bestellen bij Klaas Bieze, tel. 050-772052.